

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΓΚΥΡΙΑΣ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2020

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΛΙΜΑ (ΕΛΛΑΔΑ – ΕΕ-27– ΕΥΡΩΖΩΝΗ)

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ –ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ –ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ – ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ (ΕΛΛΑΔΑ – ΕΕ-27 – ΕΥΡΩΖΩΝΗ)

1 Δεκεμβρίου 2020

Το IOBE διεξάγει κάθε μήνα από το 1981 Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας στις επιχειρήσεις στους τέσσερις τομείς της οικονομίας και, από τον Μάιο του 2008, και στους καταναλωτές. Οι έρευνες αποτελούν μέρος του κοινού εναρμονισμένου προγράμματος που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (DG ECFIN) και τα αποτελέσματά τους χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του δείκτη οικονομικού κλίματος σε Ελλάδα και στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, ενώ δημοσιεύονται αναλυτικά στις εκδόσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι αναλύσεις που δημοσιεύονται κάθε μήνα με τη μορφή αυτής της έκδοσης στηρίζονται στα πρωτογενή, αναλυτικά στοιχεία για πάνω από 1000 επιχειρήσεις και αντιπροσωπευτικό δείγμα 1500 καταναλωτών, όπως προκύπτουν από τις έρευνες που διεξάγει αποκλειστικά και μόνο το IOBE για την Ελλάδα για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Επόμενο δελτίο: **08/01/2021**

ΕΕ – ΕΥΡΩΖΩΝΗ¹: Σημαντική υποχώρηση στον δείκτη οικονομικού κλίματος

Ο δείκτης οικονομικού κλίματος υποχώρησε σημαντικά τόσο στην Ευρωζώνη όσο και στην ΕΕ, με τον δείκτη να διαμορφώνεται στις 87,6 μονάδες στην Ευρωζώνη και στις 86,6 μονάδες στην ΕΕ. Η υποχώρηση των προσδοκιών σε όλους τους τομείς ανεξαιρέτως οδήγησαν στη μεγάλη αυτή επιδείνωση του οικονομικού κλίματος τον Νοέμβριο, καθώς οι περισσότερες χώρες αναγκάστηκαν να προχωρήσουν σε μερική ή ολική παύση λειτουργίας βασικών κλάδων της οικονομίας και περιορισμό μετακινήσεων. Στο Λιανικό εμπόριο (-5,8) και στις Υπηρεσίες (-5,2) η μείωση ήταν εντονότερη, ενώ στην καταναλωτική εμπιστοσύνη (-2,1) και κυρίως σε Βιομηχανία (-0,9) και Κατασκευές (-1,0) η μείωση ήταν οριακή. Όσον αφορά στις μεγαλύτερες οικονομίες, ο δείκτης κατέρευσε στην Ιταλία (-8,7) και στην Γαλλία (-4,8), κινήθηκε ηπιότερα πτωτικά στην Γερμανία (-2,8) και στην Ισπανία (-2,0), ενώ στην Ολλανδία σημειώθηκε βελτίωση. Αναλυτικότερα:

- Στη **Βιομηχανία**, οι δείκτες προσδοκιών διαμορφώθηκαν στις -10,2 μονάδες στην ΕΕ και στις -10,1 μονάδες στην Ευρωζώνη. Οι προσδοκίες για την εξέλιξη της παραγωγής κινούνται αισθητά πτωτικά τόσο στην ΕΕ όσο και στην Ευρωζώνη, ενώ οι εκτιμήσεις για τα επίπεδα παραγγελιών και ζήτησης κινούνται ήπια ανοδικά σε αμφότερες τις ζώνες και τα εκτιμώμενα αποθέματα αποκλιμακώνονται.
- Στις **Υπηρεσίες**, οι δείκτες προσδοκιών διαμορφώθηκαν στις -17,4 μονάδες σε ΕΕ και στις -17,3 μονάδες στην Ευρωζώνη. Οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για την τρέχουσα δραστηριότητά τους υποχωρούν ήπια σε αμφότερες τις ζώνες, όπως και οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση, ενώ αντίθετα οι προβλέψεις για την βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της ζήτησης υποχωρούν αισθητά τόσο στην ΕΕ όσο και στην Ευρωζώνη.
- Στο **Λιανικό Εμπόριο**, οι σχετικοί δείκτες διαμορφώθηκαν στις -11,8 και -12,7 μονάδες αντίστοιχα σε ΕΕ και Ευρωζώνη. Οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα επιχειρηματική δραστηριότητα υποχωρούν ήπια και στις δύο ζώνες, ενώ οι προβλέψεις για τις πωλήσεις τους επόμενους μήνες υποχωρούν σημαντικά και τα αποθέματα ενισχύονται.
- Στις **Κατασκευές**, ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών κινήθηκε στις -11,1 και -9,3 μονάδες στην ΕΕ και την Ευρωζώνη. Οι αρνητικές προβλέψεις για την απασχόληση ενισχύονται, όπως και οι προβλέψεις για το επίπεδο εργασιών σε αμφότερες τις ζώνες.
- Ο **Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης** διαμορφώνεται στις -18,7 και -17,6 μονάδες στην ΕΕ και την Ευρωζώνη αντίστοιχα. Οι εκτιμήσεις των καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους τους τελευταίους 12 μήνες υποχωρούν και στις δύο ζώνες, ενώ οριακά πτωτικά κινούνται και οι προβλέψεις για την εξέλιξη του στους επόμενους 12 μήνες. Ήπια πτωτικά κινούνται οι προβλέψεις για τη γενική κατάσταση της οικονομίας, όπως και οι προβλέψεις για αγορές τους επόμενους μήνες.
- Τέλος, ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις **Χρηματοοικονομικές Υπηρεσίες** υποχωρεί σημαντικά στην Ευρωζώνη (-7,6 από +3,3) και αντίστοιχα στην ΕΕ (-8,7 μον. από +1,7). Οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση των επιχειρήσεων κινούνται έντονα πτωτικά, όπως και οι προβλέψεις για ζήτηση στο επόμενο τρίμηνο, σε αντίθεση με τις εκτιμήσεις για την τρέχουσα πορεία της ζήτησης οι οποίες κινούνται μεν πτωτικά, αλλά ηπιότερα.

¹ Ο δείκτης οικονομικού κλίματος για τη Γαλλία αναθεωρήθηκε τον Οκτώβριο, με αποτέλεσμα την συνολική αναθεώρηση του δείκτη κατά 0,2 μονάδες στις 91,1 στην Ευρωζώνη και στις 90,2 στην ΕΕ.

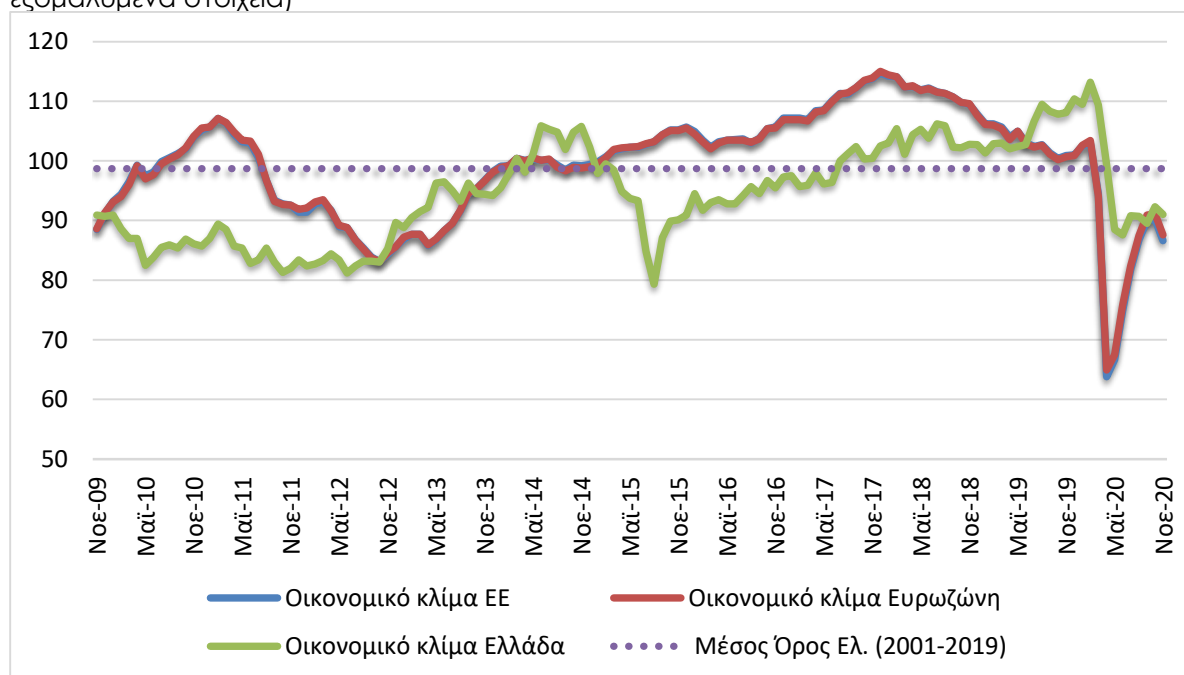
Πίνακας 1: Δείκτες Οικονομικού Κλίματος (1990-2018=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)¹

Περιοχή	Ακραίες τιμές		Μέσος όρος									
	Min	Max	2001-2019	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019		
ΕΕ-27	65,2 (Μαρ. 2009)	118,3 (Μάιος 2000)	99,2	90,8	99,6	102,9	104,2	110,4	111,5	90,8		
Ευρωζώνη	65,5 (Μαρ. 2009)	118,6 (Μάιος 2000)	99,2	90,8	99,4	102,9	104,0	110,4	111,5	90,8		
Ελλάδα	79,3 (Μαρ. 2009)	120,7 (Ιουλ. 2000)	99,0	93,6	102,0	91,7	94,4	98,9	103,8	93,6		
Περιοχή	2019											
	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ
ΕΕ-27	106,2	106,2	105,7	104,0	105,0	103,1	102,4	102,7	101,3	100,4	100,9	101,0
Ευρωζώνη	106,1	106,0	105,4	103,6	105,0	102,9	102,3	102,6	101,1	100,2	100,7	100,9
Ελλάδα	101,3	102,9	103,0	102,0	102,4	102,7	106,6	109,5	108,3	107,8	108,1	110,4
Περιοχή	2020											
	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ
ΕΕ-27	102,5	103,0	94,5	63,8	66,7	74,9	81,8	86,8	90,0	90,2	86,6	
Ευρωζώνη	102,6	103,4	94,1	64,9	67,5	75,8	82,4	87,5	90,9	91,1	87,6	
Ελλάδα	109,5	113,2	109,4	99,3	88,5	87,6	90,8	90,7	89,5	92,3	91,0	

¹ Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος είναι το σταθμισμένο άθροισμα των Δεικτών Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία, τις Κατασκευές, το Λιανικό Εμπόριο, τις Υπηρεσίες και του Δείκτη Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Ecfm

Διάγραμμα 1: Δείκτες Οικονομικού Κλίματος ΕΕ-27 και Ελλάδα (1990-2018=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Ecfm

ΕΛΛΑΔΑ: Μικρή επιδείνωση του οικονομικού κλίματος, αλλά με σημαντική υποχώρηση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης

Ο δείκτης οικονομικού κλίματος υποχώρησε ελαφρά τον Νοέμβριο και διαμορφώθηκε στις 91,0 μονάδες, έναντι 92,3 μονάδων τον Οκτώβριο. Η συγκράτηση του δείκτη είναι αποτέλεσμα κυρίως της βελτίωσης προσδοκιών στις Κατασκευές, τομέας ο οποίος δεν επηρεάζεται από τα νέα μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας στον ίδιο βαθμό με άλλους, αλλά και της ήπιας ανοδικής αντίδρασης σε επιμέρους κλάδους του Λιανικού Εμπορίου, όπως τα Τρόφιμα και κλάδοι με ισχυρά κανάλια ηλεκτρονικών πωλήσεων (όπως τα Είδη οικιακού εξοπλισμού), που φαίνεται να ρευστοποιούν μέρος των αποθεμάτων τους. Άλλωστε, στον κλάδο των Τροφίμων είχε παρατηρηθεί ενίσχυση και κατά το πρώτο lockdown. Όμως, σύμφωνα με τις προσδοκίες που καταγράφονται στο μεγαλύτερο μέρος της οικονομίας, η **επίδεινωση εξαιτίας της νέας αναστολής λειτουργίας σε κλάδους και δραστηριότητες και των περιορισμών στις μετακινήσεις προβλέπεται να είναι σημαντική**, ενώ κλιμακώθηκε εκ νέου η ανησυχία για τη διάρκεια και τις επιπτώσεις της πανδημίας. Από την άλλη πλευρά, οι θετικές εξελίξεις στην αντιμετώπισή της (δημιουργία εμβολίου) αμβλύνουν σε κάποιο βαθμό τις αρνητικές προσδοκίες. Καθώς πλησιάζουμε υπό αυτές τις συνθήκες στην εορταστική περίοδο - μια διαχρονικά θετική περίοδο για την οικονομία και το εμπόριο - εντείνεται η ανησυχία σε όλα τα επίπεδα. Οι παρεμβάσεις στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων μετριάζουν σε κάποιο βαθμό τις οικονομικές επιπτώσεις του νέου lockdown, ωστόσο η επίδρασή τους εκ των πραγμάτων θα είναι διαφορετική από ό,τι στην περίοδο Μαρτίου-Μαΐου. Πολλές επιχειρήσεις και νοικοκυριά πιάστηκαν έντονα κατά την πρώτη φάση της πανδημίας και το σωρευτικό αρνητικό αποτέλεσμα εξαιτίας του δεύτερου lockdown ενδεχομένως να μην μπορεί να αμβλυνθεί εξίσου από τα νέα μέτρα στήριξης. Οι αποφάσεις σχετικά με τα επόμενα μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας θα είναι καθοριστικές για την εξέλιξη των προσδοκιών στους προσεχείς μήνες. Αναλυτικότερα:

- στη **Βιομηχανία**, το αρνητικό ισοζύγιο των εκτιμήσεων για τις παραγγελίες και τη ζήτηση παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητο, οι εκτιμήσεις για τα αποθέματα μεταβλήθηκαν οριακά και οι προβλέψεις για την παραγωγή τους προσεχείς μήνες επιδεινώθηκαν σημαντικά.
- στις **Κατασκευές**, οι αρνητικές προβλέψεις για την παραγωγή υποχώρησαν σημαντικά, σε αντίθεση με τις αρνητικές προβλέψεις για την απασχόληση οι οποίες μεταβλήθηκαν ελαφρά.
- στο **Λιανικό Εμπόριο**, οι αρνητικές εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις ενισχύονται, όπως και οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξή τους, αν και το ύψος των αποθεμάτων αποκλιμακώνεται.
- στις **Υπηρεσίες**, μπορεί οι αρνητικές εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση των επιχειρήσεων να μεταβλήθηκαν ελαφρά, όπως και οι αντίστοιχες για τη ζήτηση όμως οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξή της κινήθηκαν έντονα πτωτικά.
- στην **Καταναλωτική Εμπιστοσύνη**, οι προβλέψεις των νοικοκυριών για την οικονομική κατάσταση της χώρας επιδεινώνονται όπως και οι αντίστοιχες για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους, ενώ αντίθετα ενισχύονται οι εκτιμήσεις για μείζονες αγορές και η πρόθεση για αποταμίευση.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ: Επιδείνωση στις επιχειρηματικές προσδοκίες, λόγω της υποχώρησης των προβλέψεων για την παραγωγή

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία υποχώρησε τον Νοέμβριο στις 89,2 (από 95,4 τον Οκτώβριο) μονάδες, επίπεδο σαφώς χαμηλότερο από το αντίστοιχο περυσινό (102,9 μον.). Από τις βασικές μεταβλητές του δείκτη, το αρνητικό ισοζύγιο των εκτιμήσεων για τις παραγγελίες και την τρέχουσα ζήτηση ήταν σχεδόν αμετάβλητο όπως και το ύψος των αποθεμάτων, ενώ το ισοζύγιο προβλέψεων για την παραγωγή τους προσεχείς μήνες υποχώρησε έντονα. Αναλυτικά:

α) Σε επίπεδο παραγγελιών και τρέχουσας ζήτησης, ο αρνητικός δείκτης διαμορφώθηκε τον Νοέμβριο στις -22 μονάδες (από -21 μον. τον Οκτώβριο), με το 36% των επιχειρήσεων να δηλώνουν χαμηλές για την εποχή παραγγελίες και το 15% (από 13%) να αναφέρει το αντίθετο.

β) Στις προβλέψεις για την εξέλιξη της παραγωγής τους προσεχείς 3-4 μήνες, το σχετικό ισοζύγιο μεταβλήθηκε από θετικό σε αρνητικό και διαμορφώθηκε στις -5 μονάδες (από +11), με το 22% (από 18%) των επιχειρήσεων να προβλέπει μείωση της παραγωγής του το επόμενο τρίμηνο και μόλις το 17% (από 29%) αύξησή της.

γ) Στα αποθέματα έτοιμων προϊόντων, το σχετικό ισοζύγιο διατηρήθηκε στις +14-15 μονάδες, με το 22% (από 23%) των επιχειρήσεων να αναφέρει υψηλά για την εποχή αποθέματα και το 7% (από 9%) να δηλώνει το αντίθετο.

δ) Στους δείκτες εξαγωγικής δραστηριότητας καταγράφηκαν τον Νοέμβριο κυρίως τάσεις επιδείνωσης: οι θετικές εκτιμήσεις για τις εξαγωγές κατά το τελευταίο τρίμηνο ενισχύθηκαν ήπια στις +17 μονάδες (από +13), οι οριακά θετικές εκτιμήσεις για τις παραγγελίες και τη ζήτηση εξωτερικού υποχώρησαν και εξελίχθηκαν σε αρνητικές, στις -4 (από +1) μονάδες, ενώ οι θετικές προβλέψεις για εξαγωγές τους προσεχείς μήνες υποχώρησαν σημαντικά (+14 μονάδες από +24).

ε) Οι θετικές προβλέψεις για τις πωλήσεις τους προσεχείς μήνες υποχώρησαν σημαντικά και το ισοζύγιο διαμορφώθηκε στις +2 μον. από +15, με το 25% (από 33%) των επιχειρήσεων να αναμένει άνοδο πωλήσεων το προσεχές χρονικό διάστημα και το 23% (από 19%) μείωσή τους. Παράλληλα, ο οριακά θετικός δείκτης εκτιμήσεων για τις τρέχουσες πωλήσεις ενισχύθηκε ήπια, στις +6 (από +1) μονάδες, με το 27% (από 34%) των ερωτηθέντων να εκτιμά μείωσή τους.

στ) Οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής υποχώρησαν οριακά, στους 4,1 μήνες, με το ποσοστό χρησιμοποίησης εργοστασιακού δυναμικού να μειώνεται στο 72,8% (από 73,9%).

ζ) Ο δείκτης προβλέψεων για την απασχόληση ενισχύθηκε και έγινε οριακά θετικός, στις +1 μονάδες (από -7 μονάδες), με το ποσοστό των επιχειρήσεων που προβλέπει άνοδο απασχόλησης το προσεχές τρίμηνο να διαμορφώνεται στο 10% (από 12%) και το 8% (από 18%) να αναμένει υποχώρηση.

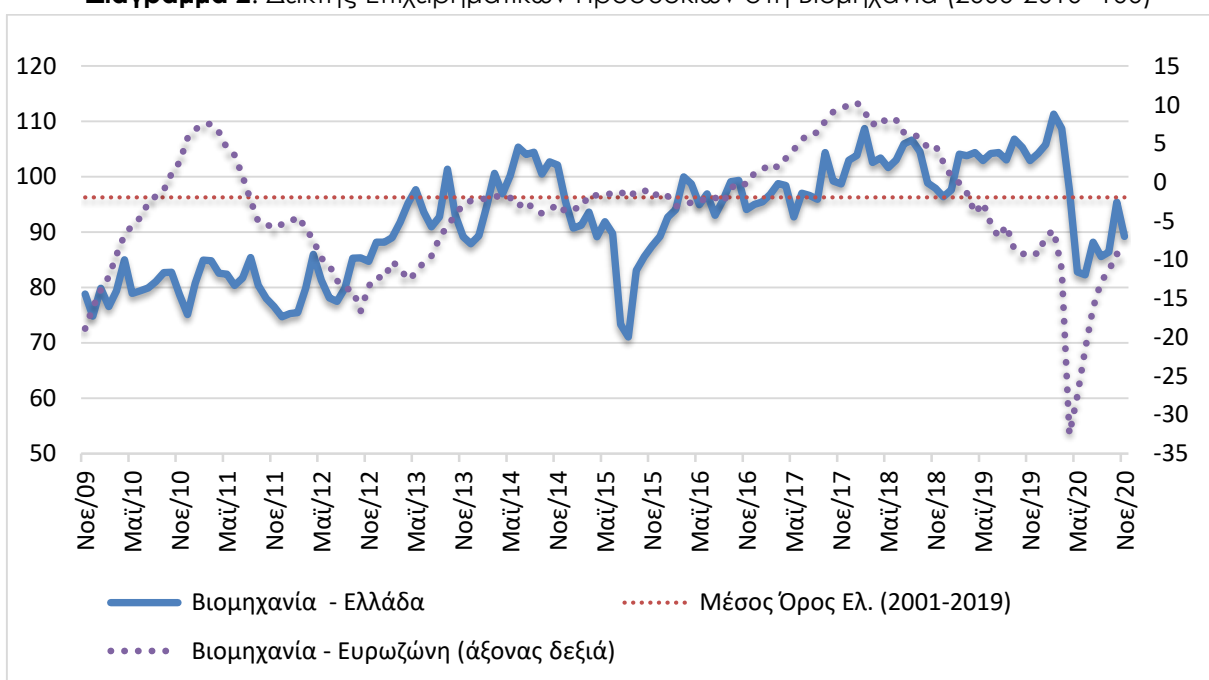
η) Το ισοζύγιο στις προβλέψεις για τις μεταβολές των τιμών ενισχύθηκε στις +3 μονάδες, με το 87% των επιχειρήσεων εκ νέου να μην αναμένει μεταβολές τους το προσεχές τρίμηνο και μόλις ένα 8% να αναμένει άνοδο.

Πίνακας 2: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία

Τομέας		Ακραίες τιμές		Μέσος όρος							
Βιομηχανία (2000-2010=100)		Min	Max	2001-2019	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
		66,2 (Φεβ. 2009)	117,6 (Μάρ. 2000)	96,3	99,7	86,3	96,1	98,1	102,8	103,6	
2019											
Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ
97,6	104,1	103,8	104,4	102,9	104,2	104,4	103,1	106,8	105,3	102,9	104,2
2020											
Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ
105,8	111,3	108,7	97,6	82,8	82,3	88,2	85,6	86,5	95,4	89,2	

Σημείωση: Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών υπολογίζεται με βάση τις προβλέψεις παραγωγής, τις εκτιμήσεις για το ύψος των αποθεμάτων και τις εκτιμήσεις για τις παραγγελίες και τη ζήτηση. **Πηγή:** IOBE

Διάγραμμα 2: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία (2000-2010=100)

Πηγή: IOBE, DG Ecfín. Ο δείκτης για την Ευρωζώνη είναι υπό μορφή ισοζυγίου και αντλείται από τη DG Ecfín

Σε επίπεδο βασικών τομέων, οι προσδοκίες στα **Καταναλωτικά αγαθά** υποχώρησαν στις 89,0 μονάδες (από 94,0 μον). Σημειώθηκε οριακή υποχώρηση στις παραγγελίες και τη ζήτηση, ενώ αντίθετα τα αποθέματα διογκώθηκαν και οι εκτιμήσεις για την παραγωγή τους προσεχείς 3-4 μήνες υποχώρησαν αισθητά. Στα **Κεφαλαιουχικά αγαθά**, ο δείκτης υποχώρησε σημαντικά, στις 82,8 (από 92,5) μονάδες. Η επιδείνωση προήλθε κυρίως από τη έντονη υποχώρηση στις παραγγελίες και τη ζήτηση, με τις προβλέψεις για την παραγωγή τους 3-4 προσεχείς μήνες να κινούνται ήπια πτωτικά, ενώ το ύψος των αποθεμάτων μειώθηκε σημαντικά. Σημαντική επιδείνωση παρουσίασε ο δείκτης στα **Ενδιάμεσα αγαθά**, στις 90,2 (από 97,3) μονάδες, με τις αρνητικές εκτιμήσεις για τις παραγγελίες και τη ζήτηση να περιορίζονται ήπια, ενώ παράλληλα οι θετικές προβλέψεις για την παραγωγή τους 3-4 ερχόμενους μήνες υποχώρησαν έντονα και στράφηκαν σε αρνητικές και τα αποθέματα ενισχύθηκαν.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ: Ενίσχυση προσδοκιών οφειλόμενη κυρίως στις Δημόσιες Κατασκευές και λιγότερο στις Ιδιωτικές Κατασκευές

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Κατασκευές ενισχύθηκε περαιτέρω τον Νοέμβριο στις 80,3 μονάδες (από 64,6 μον. τον Οκτώβριο), επίπεδο σημαντικά υψηλότερο από το αντίστοιχο περυσινό (53,7 μονάδες). **Στους επιμέρους κλάδους, η βελτίωση ήταν σημαντική στα Δημόσια Έργα, ενώ στις Ιδιωτικές Κατασκευές οι προσδοκίες ενισχύθηκαν ήπια. Από τις βασικές μεταβλητές του δείκτη, οι αρνητικές προβλέψεις για το πρόγραμμα εργασιών των επιχειρήσεων υποχώρησαν αισθητά, ενώ αντίθετα, οι αρνητικές προβλέψεις για την απασχόληση ενισχύθηκαν ήπια.** Αναλυτικά, ο αρνητικός δείκτης των -78 μονάδων στις προβλέψεις για το πρόγραμμα εργασιών των επιχειρήσεων υποχώρησε αισθητά (-46 μονάδες), με το 58% (από 84%) των επιχειρήσεων να διατυπώνει απαισιοδοξία για το επίπεδο των εργασιών το επόμενο τρίμηνο. Στις προβλέψεις για την απασχόληση, ο αρνητικός δείκτης σημείωσε επιδείνωση, στις -15 μονάδες (από -10), με το 33% (από 17%) των ερωτηθέντων να προβλέπει μείωση θέσεων εργασίας στον τομέα και ένα 19% (από 7%) να εκτιμά άνοδο. Από τα υπόλοιπα στοιχεία, ο αρνητικός δείκτης των -65 μονάδων στις εκτιμήσεις για την τρέχουσα πορεία εργασιών των επιχειρήσεων αμβλύθηκε στις -20 μονάδες, ενώ οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας κινήθηκαν σε υψηλότερα επίπεδα από εκείνα του προηγούμενου τριμήνου (12,2 από 10,3). Στο πεδίο των τιμών, οι αποπληθωριστικές προσδοκίες ενισχύθηκαν αισθητά (-21 από -5 μον. ο δείκτης). Τέλος, μια στις πέντε επιχειρήσεις αναφέρουν απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία. Από τις υπόλοιπες, το 39% (από 17%) επισημαίνει τη χαμηλή ζήτηση, το 18% (από 8%) την ανεπαρκή χρηματοδότηση και ένα 17% την πανδημία ως τα βασικότερα εμπόδια στη λειτουργία του.

Αναλυτικά στους επιμέρους κλάδους:

Μικρή ενίσχυση παρουσίασε ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις **Ιδιωτικές Κατασκευές** και διαμορφώθηκε στις 60,5 μονάδες (από 54,3), επίπεδο ελαφρά χαμηλότερο του αντίστοιχου περυσινού (66,0 μον.). Οι απαισιόδοξες προβλέψεις για το επίπεδο προγραμματισμένων εργασιών του Οκτωβρίου υποχώρησαν σημαντικά τον Νοέμβριο στις -56 (από -86) μονάδες, ενώ αντίθετα, οι ήπια αρνητικές προβλέψεις για την απασχόληση ενισχύθηκαν και διαμορφώθηκαν στις -35 από -16 μον. Σε ότι αφορά τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα πορεία εργασιών των επιχειρήσεων βελτιώθηκαν σημαντικά (-40 από -86 μον. ο δείκτης), ενώ οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας υποχώρησαν ήπια (9,0 από 10,5). Ως προς τις τιμές, οι αποπληθωριστικές προσδοκίες ενισχύθηκαν σημαντικά και το σχετικό ισοζύγιο διαμορφώθηκε στις -29 μονάδες (από -12). Τέλος, το 20% (από μόλις 6%) των επιχειρήσεων δεν αναφέρουν προσκόμματα στη λειτουργία τους. Από τις υπόλοιπες, το 22% (από 9%) δηλώνει την ανεπάρκεια χρηματοδότησης, το 38% τη χαμηλή ζήτηση και ένα 7% τους παράγοντες που οφείλονται στην πανδημία του νέου κορωνοϊού ως το βασικότερο εμπόδιο λειτουργίας τους.

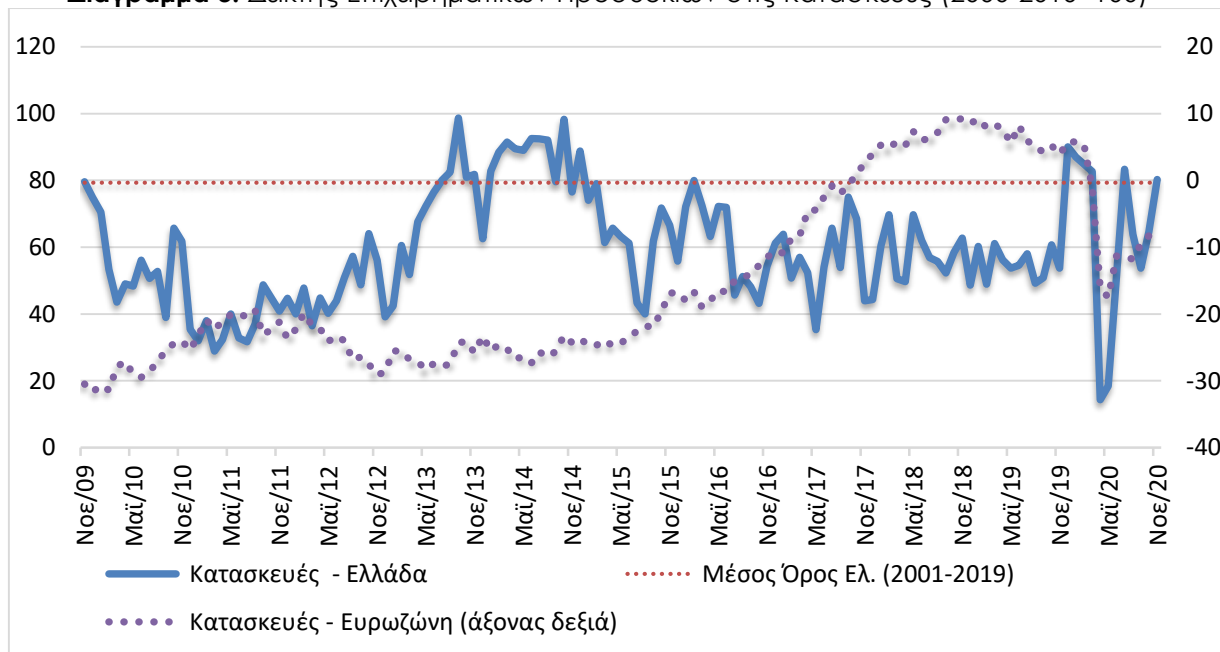
Πίνακας 3: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Κατασκευές

Τομέας	Ακραίες τιμές				Μέσος όρος						
	Min	Max	2001-2019	2014	2015	2016	2017	2018	2019		
Κατασκευές (2000-2010=100)	14,3 (Απρ. 2020)	155,7 (Μάρ. 2000)	79,3	88,4	62,0	61,3	55,4	58,1	58,1		
2019											
Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ
60,2	48,9	61,1	56,2	53,7	54,6	58,0	49,2	50,8	60,7	53,7	90,0
2020											
Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ
87,0	84,9	82,7	14,3	18,5	51,5	83,3	63,9	53,7	64,6	80,3	

Σημείωση: Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών υπολογίζεται με βάση τις εκτιμήσεις για το πρόγραμμα των εργασιών και τις προβλέψεις για την απασχόληση.

Πηγή: IOBE

Διάγραμμα 3: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Κατασκευές (2000-2010=100)

Πηγή: IOBE, DG Ecfín. Ο δείκτης για την Ευρωζώνη είναι υπό μορφή ισοζυγίου και αντλείται από την DG Ecfín

Σημαντική ενίσχυση παρουσίασε ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις **Κατασκευές Δημοσίων Έργων**. Διαμορφώθηκε στις 96,0 (από 72,9 τον Οκτώβριο) μονάδες, αρκετά υψηλότερα από την αντίστοιχη περυσινή τιμή του (44,3 μον.). Ως προς το πρόγραμμα εργασιών του κλάδου, ο αρνητικός δείκτης των -71 μονάδων του Σεπτεμβρίου-Οκτωβρίου υποχώρησε ιδιαίτερα έντονα, κατά 33 μονάδες, και διαμορφώθηκε στις -38. Αντίθετα, στις προβλέψεις για την απασχόληση, το σχετικό ισοζύγιο αμβλύνθηκε ήπια και έγινε θετικό, στη +1 μονάδα (από -5). Το 24% των επιχειρήσεων του κλάδου αναμένουν λιγότερες θέσεις απασχόλησης, με το 25% (από 11%) να προβλέπει αύξησή τους. Έντονα ανοδικά κινήθηκε ο δείκτης εκτιμήσεων για το επίπεδο των τρεχουσών εργασιών, κατά 42 μονάδες, στις -5. Το οριακά θετικό ισοζύγιο των τιμών περιορίστηκε κατά 15 μονάδες και διαμορφώθηκε στις -14 μονάδες. Τέλος, το ποσοστό των ερωτηθέντων που δηλώνει απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία διαμορφώθηκε στο 17% (από 7%), με το 40% να αναφέρει τη χαμηλή ζήτηση, το 14% (από 8%) την περιορισμένη χρηματοδότηση και το 25% (από 66%) την τρέχουσα κρίση της πανδημίας ως τα κυριότερα προσκόμματα λειτουργίας.

ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ: Μικρή ανάκαμψη προσδοκιών λόγω των καταστημάτων τροφίμων αλλά και ρευστοποίησης αποθεμάτων σε επιμέρους κλάδους.

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στο **Λιανικό Εμπόριο** ενισχύεται ελαφρώς τον Νοέμβριο στις 86,9 (από 83,7) μονάδες, παρά την απόφαση για νέα παύση λειτουργίας του μεγαλύτερου μέρους του. **Ουσιαστικά όμως η βελτίωση είναι αποτέλεσμα αποκλειστικά των καταστημάτων τροφίμων και της ρευστοποίησης αποθεμάτων σε Πολυκαταστήματα, μέσω on line πωλήσεων.** Οι υπόλοιποι κλάδοι πλήττονται σφοδρά από τη νέα παύση εργασιών, με επιδεινούμενες προφανώς προσδοκίες. Αποτέλεσμα αυτών των τάσεων είναι οι **αρνητικές εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις, αλλά και πολύ emphaticότερα οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη τους. Αντίθετα, τα αποθέματα αποκλιμακώνονται έντονα, υποδηλώνοντας ρευστοποιήσεις, τάση που επηρεάζει θετικά το συνολικό δείκτη.** Αναλυτικά, οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για τις τρέχουσες πωλήσεις τους βρίσκονται στο -3, ενώ και οι ήδη αρνητικές προβλέψεις για την εξέλιξη των πωλήσεων στο επόμενο τρίμηνο επιδεινώνονται στις -17 μονάδες (από -11 το σχετικό ισοζύγιο). Από την άλλη, τα αποθέματα από υψηλά για την εποχή, αποκλιμακώνονται έντονα και διαμορφώνονται στις +2 (από +22 μονάδες). Ωστόσο, λόγω της παύσης λειτουργίας αυτή η εξέλιξη δεν οδηγεί σε παραγγελίες προς προμηθευτές, καθώς αυτές είναι πτωτικές (-18 από +1 μονάδες). Αντίθετα, αισιόδοξες παραμένουν οι προβλέψεις για την απασχόληση παρά τη μικρή υποχώρηση (+22 από +25 μον.), φανερώνοντας μία τάση διατήρησης του προσωπικού, ενώ ως προς τις τιμές, η πλειονότητα των επιχειρήσεων (89%) αναμένει σταθερότητα.

Οι εξελίξεις στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους του Λιανικού εμπορίου είναι κατά βάση πτωτικές. Αναλυτικά:

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στα **Τρόφιμα – Ποτά – Καπνός** ενισχύθηκε σημαντικά τον Νοέμβριο και διαμορφώθηκε στις 117,4 (από 95,0) μονάδες, σε ελαφρά υψηλότερο επίπεδο σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό (113,6 μον.). Οι θετικές εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις ενισχύονται και διαμορφώνονται στις +79 μονάδες (από +63), ενώ παράλληλα οι ήπια αισιόδοξες προσδοκίες για τις πωλήσεις της επόμενης περιόδου ενισχύονται σημαντικά (στις +54 μον. το σχετικό ισοζύγιο από +5). Τα αποθέματα αποκλιμακώνονται έντονα (+15 από +30 μον.), ενώ παράλληλα ενισχύονται ήπια οι παραγγελίες προς προμηθευτές (+54 από +49 μον.). Έντονη όμως είναι η πτώση επιδείνωση των προβλέψεων για την εξέλιξη της απασχόλησης με το σχετικό δείκτη να χάνει 47 μονάδες και να διαμορφώνεται στις +1 μονάδες, ενώ παράλληλα οι προβλέψεις τιμών ενισχύονται κατά 36 μονάδες, υποδηλώνοντας αυξήσεις.

Έντονα πτωτικά κινείται ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στα **Υφάσματα – Ένδυση – Υπόδηση**, φθάνοντας στις 27,7 (από 37,8) μονάδες, επίπεδο πολύ χαμηλότερο από το αντίστοιχο περυσινό (59,2 μον.). Οι αρνητικές εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις παραμένουν για έβδομο συνεχόμενο μήνα καθολικές, ενώ παράλληλα έντονα αισιόδοξες είναι οι προσδοκίες ανόδου στο επόμενο διάστημα (στις -72 από -19 μον.). Στα αποθέματα, ο σχετικός δείκτης αποκλιμακώνεται έντονα και διαμορφώνεται στις +42 μονάδες (από +64 μον), ενώ υποχωρούν καθολικά πτωτικές είναι οι προβλέψεις για τις παραγγελίες προς προμηθευτές (-100 από -88 μονάδες το σχετικό ισοζύγιο). Μικρή άμβλυνση των αρνητικών προσδοκιών καταγράφεται στην απασχόληση, όπου ο σχετικός δείκτης διαμορφώνεται στις -55 μονάδες (από -67 μον.), ενώ στις τιμές, το σχετικό ισοζύγιο υποδηλώνει εντονότερη μείωση τιμών (-64 από -58 μον).

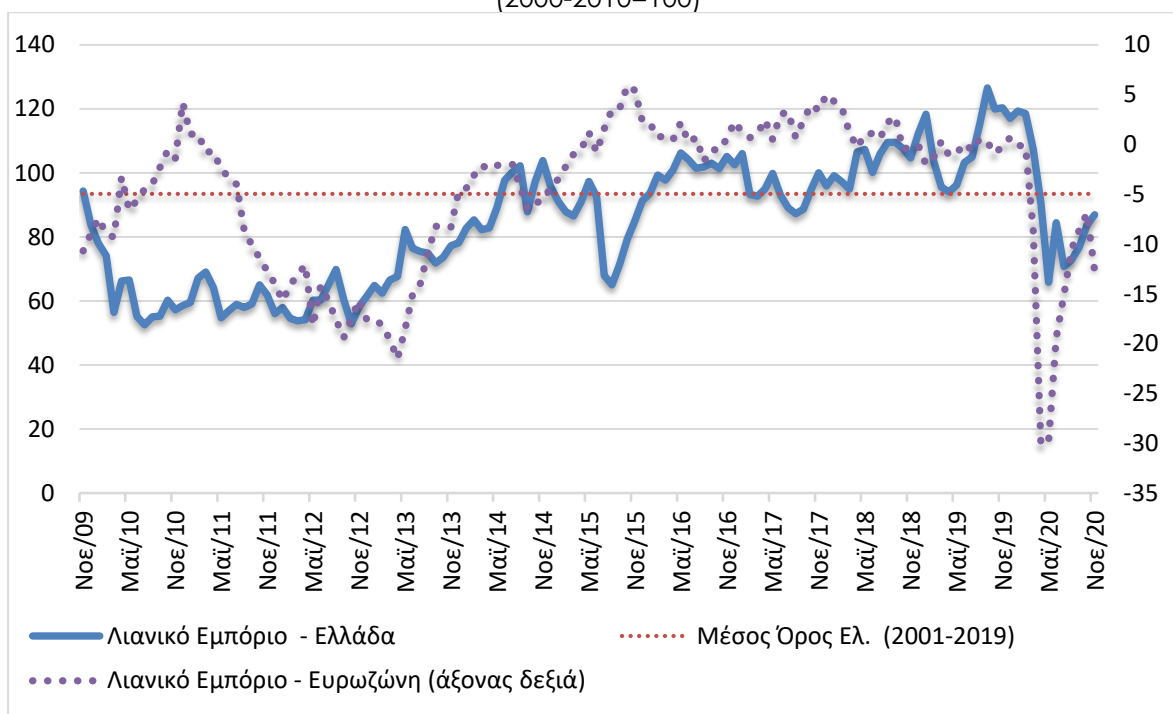
Πίνακας 4: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο

Τομείς	Ακραίες τιμές		Μέσος όρος								
	Min	Max	2001-2019	2014	2015	2016	2017	2018	2019		
Λιανικό Εμπόριο (2000-2010=100)	52.6 (Ιουλ. 2010)	128.7 (Μάιος 2007)	93,4	92,3	83,9	101,4	94,6	104,5	109,6		
2019											
Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ
118,3	103,7	95,5	94,0	96,2	103,2	104,9	115,2	126,5	119,9	120,3	117,0
2020											
Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ
119,3	118,5	107,4	90,6	65,8	84,4	70,7	72,9	76,8	83,7	86,9	

Σημείωση: Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών υπολογίζεται με βάση τις εκτιμήσεις και τις προβλέψεις για τις πωλήσεις και τις εκτιμήσεις για το ύψος των αποθεμάτων.

Πηγή: IOBE

Διάγραμμα 4: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (2000-2010=100)

Πηγή: IOBE, DG Ecfín. Ο δείκτης για την Ευρωζώνη είναι υπό μορφή ισοζυγίου και αντλείται από την DG Ecfín

Οι προσδοκίες στα **Είδη Οικιακού Εξοπλισμού, μετά την έντονη πώση του διμήνου Απριλίου-Ιουνίου**, διαμορφώνεται τον Νοέμβριο στις 82,0 (από 75,0) μονάδες, ελαφρά υψηλότερα από ότι την αντίστοιχη περίοδο του 2019 (79,0 μον.). Και εδώ η επίδραση των ηλεκτρονικών πωλήσεων είναι σημαντική καθώς αμβλύνεται η έντονη απαισιοδοξία για τις τρέχουσες πωλήσεις στις -21 μονάδες (από -42 μονάδες), αλλά και τις πωλήσεις της επόμενης περιόδου (-36 από -41 μον. ο δείκτης). Παράλληλα, ο δείκτης αποθεμάτων υποδηλώνει έντονη ρευστοποίηση (στις -27 μονάδες από -30 ο σχετικός δείκτης), ενώ κλιμακώνονται οι αρνητικές παραγγελίες προς προμηθευτές (από τις -33 μονάδες ο σχετικός δείκτης διαμορφώνεται στις -57 μονάδες). Από την άλλη μεριά, οι αρνητικές προβλέψεις για την απασχόληση εντείνονται επίσης (στις -20 μονάδες το σχετικό ισοζύγιο από -1 μον.), ενώ στις τιμές ο σχετικός δείκτης δηλώνει σταθερότητα τιμών.

Κατακόρυφη υποχώρηση σημειώνεται τον Νοέμβριο στις επιχειρηματικές προσδοκίες στα **Οχήματα - Ανταλλακτικά**, στις 88,9 (από 118,4) μονάδες, σημαντικά χαμηλότερα και από την

αντίστοιχη περίοδο του 2019 (144,8 μονάδες). Το ισοζύγιο στις τρέχουσες πωλήσεις του κλάδου αλλάζει τάση, καθώς πλέον κινείται έντονα αρνητικά στις -9 (από +38) μονάδες, όπως και οι προβλέψεις για τις πωλήσεις της επόμενης περιόδου που διαμορφώνονται στις -35 μονάδες (από +13 μον.). Παράλληλα τα αποθέματα αποκλιμακώνονται αισθητά και διαμορφώνονται στις +2 μονάδες (από +12), όπως και οι παραγγελίες προς προμηθευτές, οι οποίες περιορίζονται σημαντικά (-35 μονάδες το σχετικό ισοζύγιο από +11 μον.). Οι αρνητικές προβλέψεις για την απασχόληση ενισχύονται ελαφρά (+6 μονάδες από -5 μονάδες το σχετικό ισοζύγιο), ενώ τέλος, ως προς τις τιμές το σχετικό ισοζύγιο υποχωρεί κατά 1 μονάδες, στις -2 μονάδες.

Ανοδικά κινούνται οι επιχειρηματικές προσδοκίες στα **Πολυκαταστήματα**, με το δείκτη να διαμορφώνεται στις 87,0 (από 60,3) μονάδες, πολύ χαμηλότερα από την αντίστοιχη περίοδο του 2019 (123,5 μονάδες). Οι αρνητικές εκτιμήσεις για τις πωλήσεις υποχωρούν σημαντικά και διαμορφώνονται στις +4 μονάδες (από -30 μον), όπως και οι απαισιόδοξες προβλέψεις για τις πωλήσεις της επόμενης περιόδου οι οποίες ωστόσο παραμένουν οριακά αρνητικές (-1 από -30 το σχετικό ισοζύγιο). Παράλληλα, τα αποθέματα αποκλιμακώνονται και προσεγγίζουν τα κανονικά για την εποχή στις +2 (από +29) μονάδες, ενώ οι προβλέψεις για τις παραγγελίες προς προμηθευτές βελτιώνονται οριακά (στις -25 μονάδες από -27). Θετικές είναι οι προβλέψεις για την απασχόληση διαμορφώνονται στις +79 μονάδες (από +56), ενώ στις τιμές ο σχετικός δείκτης παραμένει κοντά στα κανονικά για την εποχή επίπεδα (+2 από 0 μονάδες).

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ: Επιδείνωση στις επιχειρηματικές προσδοκίες, με ενίσχυση της απαισιοδοξίας για το επόμενο διάστημα

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις **Υπηρεσίες** παρουσιάζει σημαντική υποχώρηση τον Νοέμβριο και διαμορφώνεται στις 69,3 μονάδες, από 75,8 τον Οκτώβριο. **Από τις επιμέρους μεταβλητές του δείκτη, οι αρνητικές εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση ενισχύονται, παρόλο που εκείνες για τη ζήτηση αμβλύνονται οριακά, ενώ και οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη τους επιδεινώνονται έντονα.** Αναλυτικότερα, ο δείκτης των εκτιμήσεων για την τρέχουσα κατάσταση των επιχειρήσεων διαμορφώνεται στις -23 μονάδες (από -19), ενώ παράλληλα βελτιώνονται οριακά οι αρνητικές εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση (-14 από -16 μον. ο δείκτης). Παράλληλα, ο δείκτης για τις προβλέψεις για τη ζήτηση του επόμενου τριμήνου από κανονικές για την εποχή υποχωρεί και διαμορφώνεται στις -21 μονάδες, ενώ οι προβλέψεις για την απασχόληση γίνονται πλέον έντονα αρνητικές και διαμορφώνονται στις -5 μονάδες. Στις τιμές, το σχετικό ισοζύγιο εξακολουθεί να υποδηλώνει μείωση και διαμορφώνεται στις -21 (από -16) μονάδες. Μόλις το 14% των επιχειρήσεων δηλώνει απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία, ενώ από τις υπόλοιπες, το 36% επισημαίνει την ανεπάρκεια ζήτησης ως βασικότερο εμπόδιο στη λειτουργία του, το 9% την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης και τέλος το 30% (από 27%) την τρέχουσα κρίση του κορωνοϊού.

Σε επίπεδο βασικών κλάδων σημειώνονται κυρίως πτωτικές τάσεις, με εξαίρεση καθώς από τους εξεταζόμενους κλάδους μόνο η Πληροφορική κινείται ανοδικά. Αναλυτικότερα:

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στα **Ξενοδοχεία – Εστιατόρια – Τουριστικά Πρακτορεία** κινείται έντονα πτωτικά και διαμορφώνεται στις 55,4 (από 76,3) μονάδες, απέχοντας πολύ από τη συνήθη εικόνα του αυτήν την περίοδο (88,4 μον την αντίστοιχη περυσινή περίοδο). Οι εκτιμήσεις

για την πορεία της τρέχουσας κατάστασης των επιχειρήσεων υποχωρούν κατακόρυφα και διαμορφώνονται στις -61 μονάδες (από -23 μονάδες ο δείκτης). Αντίστοιχα κινούνται και οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση και διαμορφώνονται στις -26 μονάδες (από -12 μονάδες). Παράλληλα οι αρνητικές προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη ζήτηση ενισχύονται περαιτέρω στις -41 από -28 μονάδες στο σχετικό ισοζύγιο, ενώ αρνητικές παραμένουν και οι προβλέψεις για την απασχόληση οι οποίες ενισχύονται περαιτέρω (-32 από -21 μον. το ισοζύγιο). Τέλος ο δείκτης των τιμών διατηρείται για τρίτο συνεχή μήνα στις -27 μονάδες.

Πίνακας 5: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες

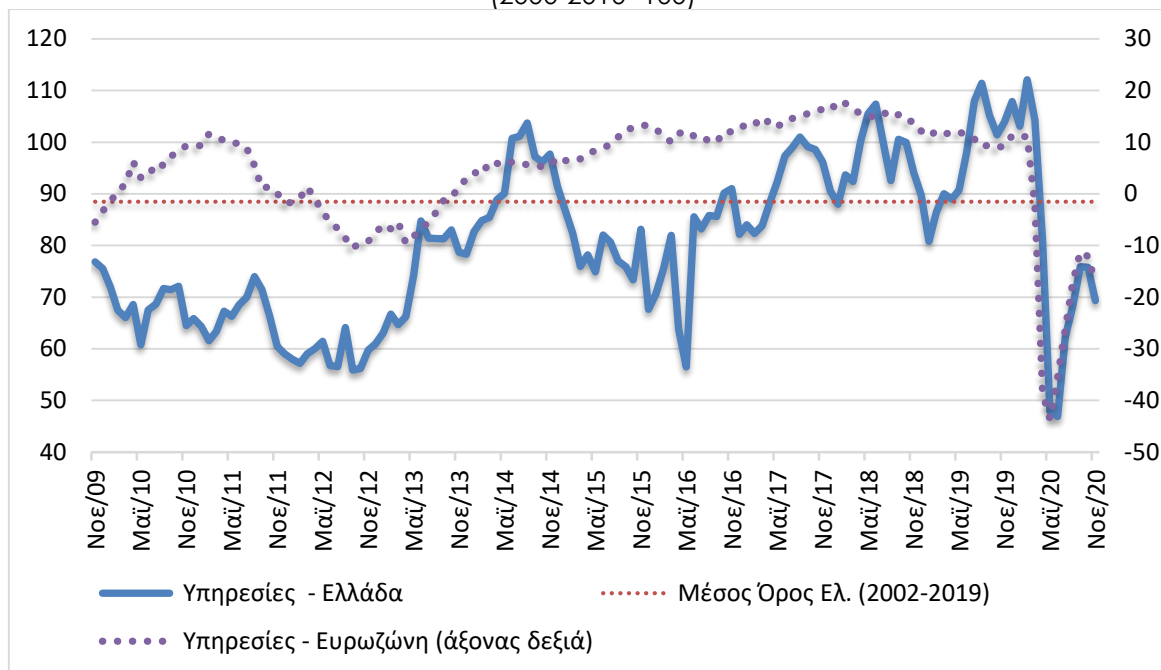
Τομέας		Ακραίες τιμές			Μέσος όρος						
		Min	Max	2002-2019	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Υπηρεσίες (2000-2010=100)		46,9 (Ιουν. 2020)	140,2 (Ιουλ. 2000)	88,5	93,3	78,2	79,3	92,7	97,0	97,7	
2019											
I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
80,8	86,4	90,0	89,0	90,7	98,1	108,0	111,4	105,2	101,4	103,9	107,9
2020											
I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
103,1	112,1	104,3	80,9	47,9	46,9	62,3	68,1	75,9	75,8	69,3	

Σημειώσεις: Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών υπολογίζεται με βάση την κατάσταση της επιχείρησης, καθώς και τις εκτιμήσεις και τις προβλέψεις για την πορεία της ζήτησης. **Πηγή:** IOBE

Οριακά πτωτικά κινείται ο δείκτης προσδοκιών στους **Ενδιάμεσους Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς** (χωρίς Τράπεζες), στις 91,3 (από 92,4) μονάδες, σε πολύ χαμηλότερο επίπεδο σε σχέση με εκείνο του προηγούμενου έτους (134,2 μον.). Οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση των επιχειρήσεων παραμένουν αμετάβλητες στις -3 μονάδες, ενώ παράλληλα οι εκτιμήσεις της τρέχουσας ζήτησης χάνουν 3 μονάδες και διαμορφώνονται στις -24. Οι οριακά θετικές προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη πορεία της ζήτησης παραμένουν στις +3 μονάδες, όπως και οι θετικές προβλέψεις για την απασχόληση οι οποίες διαμορφώνονται στις +8 (από +9) μονάδες. Στις προσδοκίες για τις τιμές, ο σχετικός δείκτης βελτιώνεται κατά 5 μονάδες στις -22 μονάδες, ενώ το ποσοστό εκείνων που δηλώνουν ανεμπόδιστη λειτουργία βρίσκεται μόλις στο 11%, ενώ το μεγαλύτερο εμπόδιο λειτουργίας με 79% αποτελεί η ανεπάρκεια ζήτησης.

Έντονα πτωτικά κινείται και ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις **Διάφορες Επιχειρηματικές Δραστηριότητες**, στις 65,2 (από 78,2) μονάδες, επίπεδο πολύ χαμηλότερο σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό (111,1 μον.). Στους βασικούς δείκτες, το αρνητικό ισοζύγιο στις εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση των επιχειρήσεων επιδεινώνεται κατά 17 μονάδες (στις -34 μονάδες από -17), ενώ οι αρνητικές εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση ενισχύονται σημαντικά (-26 από -17 μον. το ισοζύγιο). Όσον αφορά στις προβλέψεις για την εξέλιξη της ζήτησης, αυτές υποχωρούν σημαντικά αλλάζοντας παράλληλα τάση (-9 από +10 μον. το σχετικό ισοζύγιο), ενώ στις προβλέψεις για την απασχόληση το σχετικό ισοζύγιο παραμένει σχεδόν αμετάβλητο (στις +13 από +14 μονάδες). Η πτωτική πορεία των τιμών όμως ενισχύεται (-29 από -20 μονάδες), ενώ περιορίζεται το ποσοστό των επιχειρήσεων που δηλώνει απρόσκοπτη λειτουργία (26% από 30%), με το 21% να αναφέρει την ανεπάρκεια ζήτησης και το 27% παράγοντες σχετικούς με την υγειονομική κρίση, ως βασικότερα εμπόδια λειτουργίας.

Διάγραμμα 5: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες (2000-2010=100)

Πηγή: IOBE, DG Ecfm. Ο δείκτης για την Ευρωζώνη είναι υπό μορφή ισοζυγίου και αντλείται από την DG Ecfm

Σημαντική βελτίωση παρουσιάζει ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στην **Πληροφορική και Ανάπτυξη Λογισμικού** και διαμορφώνεται στις 81,0 (από 67,2) μονάδες, αρκετά χαμηλότερα ωστόσο από τον Νοέμβριο πέρυσι (100,4 μον.). Οι αρνητικές εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση των επιχειρήσεων αμβλύνονται σημαντικά και διαμορφώνονται στις -13 μονάδες (από -43 μον.), όπως συμβαίνει και στο ισοζύγιο των εκτιμήσεων για την τρέχουσα ζήτηση (+3 από -30 μον.). Οι θετικές προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη πορεία της ζήτησης αποκλιμακώνονται αισθητά, καθώς ο σχετικός δείκτης διαμορφώνεται στις +3 (από +17) μονάδες, όπως και οι θετικές προβλέψεις για την απασχόληση του κλάδου, που εξασθενούν ήπια στις +19 (από +26) μονάδες. Ταυτόχρονα, οι αρνητικές προβλέψεις για τις τιμές περιορίζονται στις -6 μονάδες (από -26). Τέλος, το 19% (από 26%) των επιχειρήσεων δηλώνουν απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία, με το 22% να επισημαίνει την ανεπάρκεια ζήτησης, ένα 17% την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης και το 9% παράγοντες σχετικούς με την υγειονομική κρίση ως βασικά προσκόμματα στη λειτουργία τους.

Έντονη επιδείνωση εμφανίζουν οι επιχειρηματικές προσδοκίες στις **Χερσαίες Μεταφορές**, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις 29,7 (από 42,3) μονάδες, σε σημαντικά χαμηλότερο επίπεδο σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (116,1 μον.). Οι έντονα αρνητικές εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση παραμένουν αμετάβλητες (στις -52 μον. ο δείκτης), ενώ οι ήδη αρνητικές εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση εντείνονται (-71 από -57 μον. ο δείκτης). Έντονα αρνητικές και επιδεινούμενες παραμένουν και οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη πορεία της, (στις -71 από -40 μονάδες ο σχετικός δείκτης), όπως και οι προβλέψεις για την απασχόληση του κλάδου οι οποίες διαμορφώνονται στις -45 μονάδες (από -19). Το ισοζύγιο των τιμών κινείται έντονα πτωτικά (στις -34 μον. από -7), ενώ τέλος, το 49% (από 55%) των επιχειρήσεων επισημαίνουν την ανεπάρκεια ζήτησης και 34% συγκυριακούς παράγοντες ως τα μεγαλύτερα εμπόδια στη λειτουργία τους. Απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία δηλώνει μόλις το 7% των επιχειρήσεων.

Υποχώρηση εκ νέου της καταναλωτικής εμπιστοσύνης, για πέμπτο συνεχή μήνα

Ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης παρουσίασε περαιτέρω υποχώρηση τον Νοέμβριο και διαμορφώθηκε στις -48,3 (από -45,5) μονάδες, επίπεδο πολύ χαμηλότερο εκείνου πριν ένα χρόνο (-6,8 μονάδες), που είναι τα χαμηλότερα σχεδόν των τελευταίων 2,5 ετών (από τον Ιούλιο του 2018)². **Η έντονη, πρωτοφανής επιδείνωση των επιδημιολογικών δεδομένων στην Ελλάδα στα τέλη Οκτωβρίου, που δεν είχε αποτυπωθεί στην προηγούμενη έρευνα και συνεχίστηκε τον Νοέμβριο, και κυρίως το δεύτερο lockdown στο οποίο αυτή η εξέλιξη οδήγησε, αποτέλεσαν τα βασικά αίτια της επιδείνωσης στις προσδοκίες των νοικοκυριών. Η νέα αναστολή πολλών δραστηριοτήτων και τα υπόλοιπα περιοριστικά μέτρα, εκτός από τις άμεσες επιδράσεις τους, δημιουργούν και αβεβαιότητα ως προς το πότε και με ποιο τρόπο θα αρθούν, αυξάνοντας την ανησυχία για τις επιπτώσεις τους.** Η νέα υποχώρηση διατηρεί τους Έλληνες καταναλωτές στην πρώτη θέση στην κατάταξη ως προς τους περισσότερο απαισιόδοξους καταναλωτές στην ΕΕ, με διαφορά από εκείνους από τις υπόλοιπες χώρες. Την Ελλάδα ακολουθούν η Κύπρος και η Σλοβενία με -35,0 και -33,6 μονάδες αντίστοιχα. Στην τέταρτη θέση βρίσκονται οι καταναλωτές της Βουλγαρίας, με -31,0 μονάδες, ενώ την πεντάδα κλείνει η Πορτογαλία με -30,8 από -27,3 τον προηγούμενο μήνα. Τη χαμηλότερη κατάταξη ως προς την απαισιοδοξία εμφάνισαν η Σουηδία (-1,2) και η Δανία (-0,8), ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι μετά από πάρα πολύ καιρό καμιά χώρα δεν εμφάνισε θετικό πρόσημο. Οι μέσοι ευρωπαϊκοί δείκτες διαμορφώθηκαν στις -18,7 μονάδες στην ΕΕ και στις -17,6 μονάδες στην Ευρωζώνη, ενώ ανοδική τάση εμφάνισαν τον Νοέμβριο 7 χώρες. Αναλυτικά:

- **Εκ νέου επιδείνωση των εκτιμήσεων των καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών τους τελευταίους 12 μήνες**

Οι εκτιμήσεις των καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους τους προηγούμενους 12 μήνες επιδεινώθηκαν οριακά τον Νοέμβριο, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -37,1 (από -36,9) μονάδες. Το 51% των νοικοκυριών εκτίμησε ελαφρά ή αισθητή επιδείνωση της οικονομικής του κατάστασης, ενώ το 4% θεωρεί πως επήλθε μικρή βελτίωση. Οι αντίστοιχοι δείκτες σε ΕΕ και Ευρωζώνη διαμορφώθηκαν στις -10,1 και -10,5 μονάδες αντίστοιχα.

- **Χειροτέρευση προβλέψεων για την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών**

Οι προβλέψεις των καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους τους προσεχείς 12 μήνες επιδεινώθηκαν αισθητά τον Νοέμβριο, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -41,9 (από -37,7) μονάδες. Το 52% (από 46%) των νοικοκυριών αναμένει ελαφρά ή αισθητή επιδείνωση της οικονομικής του κατάστασης, ενώ το 4% (από 7%) προβλέπει μικρή βελτίωση. Οι δείκτες σε ΕΕ και Ευρωζώνη διαμορφώθηκαν στις -6,9 και -5,9 μονάδες αντίστοιχα.

- **Έντονη εξασθένηση προβλέψεων για την οικονομική κατάσταση της χώρας**

Ο δείκτης των προβλέψεων των νοικοκυριών για την οικονομική κατάσταση της χώρας τους το προσεχές 12-μηνο παρουσίασε έντονη επιδείνωση τον Νοέμβριο και διαμορφώθηκε στις -64,8 (από -51,1) μονάδες. Το 73% των καταναλωτών (από 59%) συνεχίζει να προβλέπει ελαφρά ή

² Ο τρόπος υπολογισμού του δείκτη καταναλωτικής εμπιστοσύνης άλλαξε από τον Ιανουάριο του 2019. Πλέον δεν λαμβάνονται υπόψη στη διαμόρφωσή τα ισοζύγια απαντήσεων της πρόθεσης για αποταμίευση και των προβλέψεων για την ανεργία. Έχουν αντικατασταθεί από τα ισοζύγια των εκτιμήσεων για την τρέχουσα οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών το τελευταίο 12μηνο και των προβλέψεών τους για μείζονες αγορές. Τα δύο ισοζύγια απαντήσεων που παρέμειναν στον υπολογισμό του δείκτη είναι οι προβλέψεις των καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους επόμενους 12 μήνες και οι προβλέψεις για τη γενική κατάσταση της οικονομίας. Οι σειρές των δεικτών καταναλωτικής εμπιστοσύνης σε όλες τις χώρες της ΕΕ αναθεωρήθηκαν προς τα πίσω από την DG EcfIn.

αισθητή επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης της χώρας, έναντι του 15% το οποίο αναμένει σταθερότητα. Οι δείκτες σε ΕΕ και Ευρωζώνη διαμορφώθηκαν στις -40,2 και -35,7 μονάδες αντίστοιχα.

• **Βελτίωση πρόθεσης για μείζονες αγορές**

Η πρόθεση των καταναλωτών για σημαντικές αγορές τους προσεχείς 12 μήνες (επίπλων, ηλεκτρικών συσκευών κ.λπ.) ενισχύθηκε, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -49,3 (από -56,2) μονάδες. Το 53% των καταναλωτών (από 58%) προέβλεψε ότι θα προβεί σε λιγότερες ή πολύ λιγότερες δαπάνες, ενώ εκ νέου το 4-5% αναμένει το αντίθετο. Οι ευρωπαϊκοί δείκτες διαμορφώθηκαν στις -17,8 μονάδες στην ΕΕ και στις -18,3 μονάδες στην Ευρωζώνη.

Πίνακας 6: Δείκτης Εμπιστοσύνης Καταναλωτών (εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Περιοχή	Ακραίες τιμές		Μέσοι όροι									
	Min	Max	2001-2019	2014	2015	2016	2017	2018	2019			
ΕΕ-27	-23,7 (Φεβρ. 2009)	-1,7 (Μάιος 2000)	-10,5	-9,5	-6,1	-6,7	-5,1	-4,7	-6,8			
Ευρωζώνη	-24,4 (Μάρ. 2009)	-1,9 (Μάιος 2000)	-11,5	-11,4	-7,8	-8,1	-5,4	-4,9	-7,1			
Ελλάδα	-80,8 (Φεβρ. 2012)	+3,2 (Απρ. 2000)	-41,5	-52,8	-50,3	-62,9	-58,9	-44,0	-19,8			
Περιοχή	2019											
	I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
ΕΕ-27	-6,7	-6,1	-5,8	-6,5	-5,8	-6,2	-5,7	-6,2	-5,7	-6,7	-6,3	-7,0
Ευρωζώνη	-7,4	-6,9	-6,6	-7,4	-6,5	-7,2	-6,6	-7,1	-6,6	-7,6	-7,2	-8,1
Ελλάδα	-28,3	-33,3	-31,6	-30,9	-29,5	-27,8	-20,2	-8,2	-6,8	-8,4	-6,8	-6,2
Περιοχή	2020											
	I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
ΕΕ-27	-7,1	-5,9	-10,4	-22	-19,5	-15,6	-15,6	-16	-15	-16,5	18,7	
Ευρωζώνη	-8,1	-6,6	-11,6	-22	-18,8	-14,7	-15	-15	-14	-15,5	-17,6	
Ελλάδα	-10	-4,8	-16,5	-32,6	-33	-27,7	-34,7	-35	-41	-45,5	-48,3	

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Ecfm

• **Ενίσχυση της πρόθεσης για αποταμίευση**

Ο δείκτης της πρόθεσης για αποταμίευση τους προσεχείς 12 μήνες ενισχύθηκε τον Νοέμβριο, καθώς διαμορφώθηκε στις -61,9 μονάδες (από -66,2). Το 79% των νοικοκυριών δεν θεωρεί πιθανή την αποταμίευση στο επόμενο 12μηνο, ενώ το 20% τη θεωρεί πιθανή ή πολύ πιθανή. Οι σχετικοί δείκτες διαμορφώθηκαν στις +3,6 μονάδες στην ΕΕ και στις +3,9 μονάδες στην Ευρωζώνη.

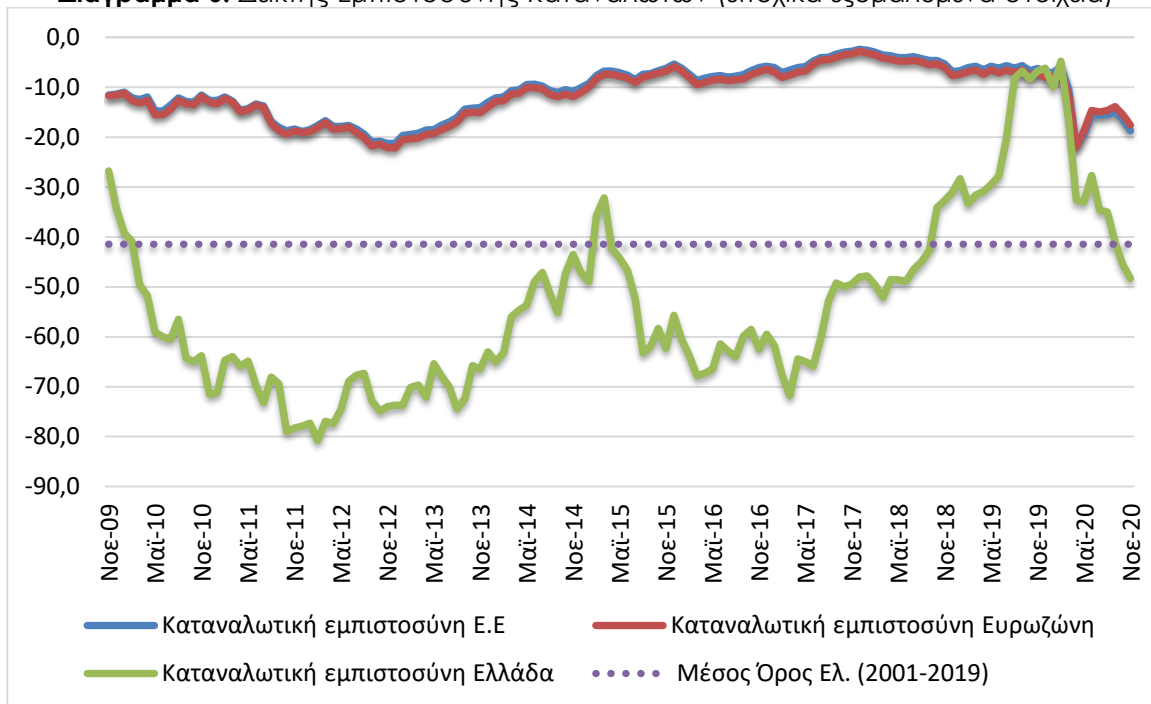
• **Επιδείνωση στις προβλέψεις για την ανεργία**

Ο δείκτης πρόβλεψης για την εξέλιξη της ανεργίας τους προσεχείς 12 μήνες αυξήθηκε σημαντικά τον Νοέμβριο, στις +77,2 μονάδες έναντι +63,8 μονάδων τον Οκτώβριο. Το ποσοστό των νοικοκυριών που προβλέπει μικρή ή αισθητή άνοδο της ανεργίας ενισχύθηκε στο 87% (από 78%), με το 4% των ερωτηθέντων να αναμένει ελαφρά μείωσή της. Οι αντίστοιχοι δείκτες σε ΕΕ και Ευρωζώνη διαμορφώθηκαν στις +57,7 και +56,9 μονάδες.

• **Υποχώρηση στις αρνητικές προβλέψεις για τις τιμές**

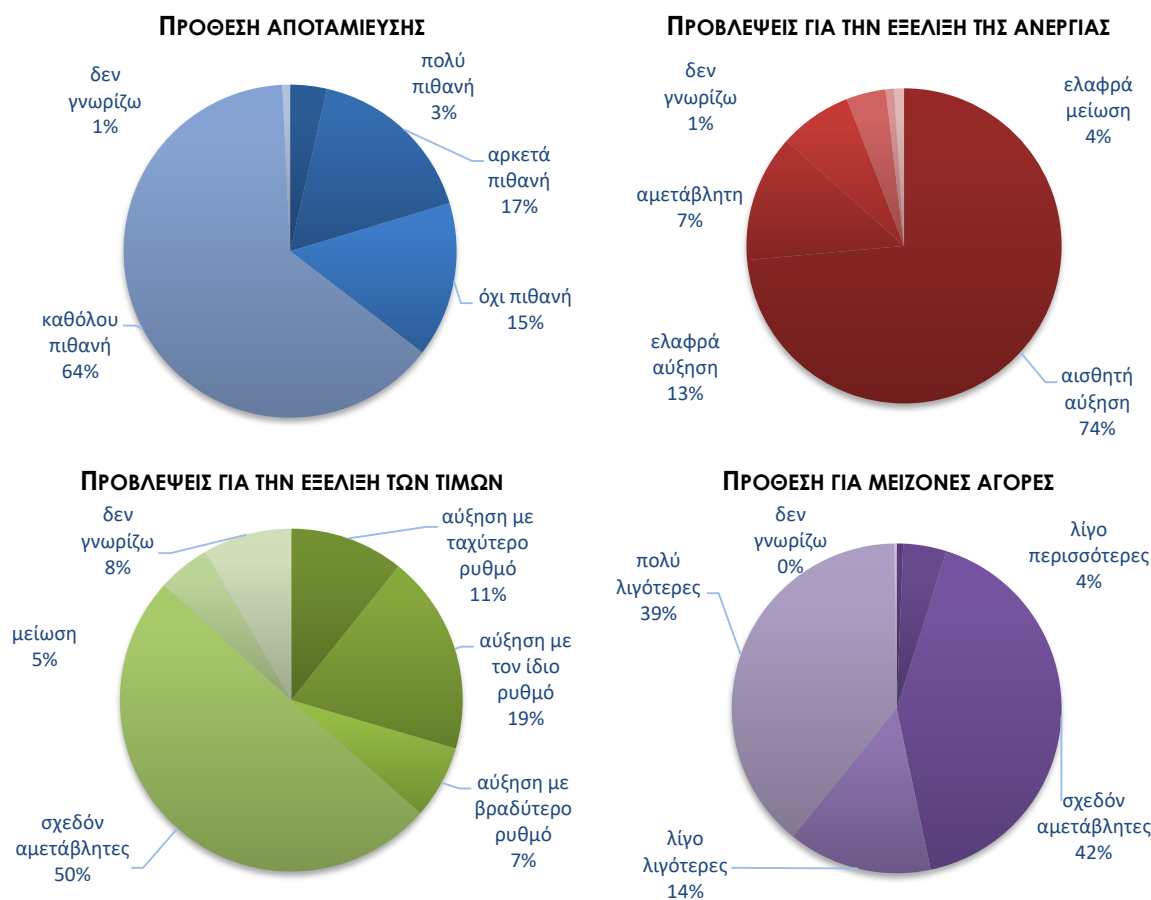
Ο δείκτης για τις προβλέψεις μεταβολών στις τιμές τους προσεχείς 12 μήνες, παρουσίασε μικρή ενίσχυση τον Νοέμβριο, στις -8,4 μονάδες, έναντι -10,4 μονάδων τον Οκτώβριο. Το 30% των νοικοκυριών προβλέπει άνοδο τιμών με τον ίδιο ή ταχύτερο ρυθμό και το 50% αναμένει σταθερότητα. Οι δείκτες σε ΕΕ και Ευρωζώνη διαμορφώθηκαν στις +17,2 και +15,4 μονάδες αντίστοιχα.

Διάγραμμα 6: Δείκτης Εμπιστοσύνης Καταναλωτών (εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Ecfm

Διάγραμμα 7: Ενδεικτικές μεταβλητές της έρευνας καταναλωτών το επόμενο 12μηνο

Πηγή: ΙΟΒΕ

- **Μικρή αύξηση του ποσοστού που «αντλεί από τις αποταμιεύσεις του»**

Σχετικά με τις εκτιμήσεις για την τρέχουσα οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού, το ποσοστό των καταναλωτών που δηλώνει ότι «μόλις τα βγάζει πέρα» υποχώρησε στο 57% (από 62%), ενώ παράλληλα ενισχύθηκε στο 12% (από 9%) το ποσοστό όσων αναφέρουν ότι αντλούν από τις αποταμιεύσεις τους. Οι καταναλωτές που δήλωσαν ότι αποταμιεύουν λίγο ή πολύ αποτελούν το 23% του συνόλου, ενώ το ποσοστό όσων δήλωσαν ότι «έχουν χρεωθεί» ήταν αμετάβλητο σε σύγκριση με τον Νοέμβριο.